сервације у прегледном систему изнели. Али то их није спасло од привидног, голог сиромаштва музичког материјала, победу је однела на крају крајева дијатонска скала, која је одговарала потпуно природном закону и, њему подчињеном, уху човековом.

И како се дизао у висину дом хармоније у току столећа на темељу овом, то није могла остати без дејства и последице музика оних становника светога Ганга. Мало пâриско племе, исељавајући се из своје домовине на далеки запад, пренело је амо; и из њеног сиромашног семена поникла је и развила се наркотична биљка: то је била, као што горе нагласимо, мађарска циганска музика...

Скала у цигана, као и код хиндуса, показује исто тако чудновату окретност и фино нијансовање. Она је по природи молска, али понајчешће има прекомерну кварту, умањену сексту и велику или прекомерну септиму, мења дакле веома битне елементе, не крећући саму скалу из свога основа. Даље, њој је — пошто је хармонија у овој музици крајња рупа на свирали — прелаз из једног начина у други последња брига на овоме свету и он се врши без икаквог посредовања. Сва моћ лежи овде у мелодичној тонској линији, а њу не може цига, а да је не прекида, урешавајући је и первезећи је: неисказано фини и лако покретан ритам непрекидно је обнавља, дајући јој раскошну фиоритуру и орнаментику са украсима често пута мањим, но што су наши полутонови, који јој придаје чист са оријенталским уресима карактер, услед овог варљивог сјаја и нарочитог блеска повишених интервала. Главну мелодију обично имају егеде (ребек), које је циганин по свој прилици добио у свом путовању кроз западно-азиске земље, где су их одомаћили Мисирци и Персијанци, научивши их од Арављана: јер ови беху прави, као што ћемо доцније видети, и главни проналазачи инструмената. Код цигана игра *цимбало скоро исто тако главну улогу*, које још води своје порекло из старог псалтерија, начињено од четворокуте шкриње са металним жицама, на два ексерчића.

Последње питање је хармонија; јер циганска се музика састоји из више инструмената или, да тако рећи, читав оркестар. А ово би се могло одговорити, да је у овом погледу свакако западна музика толико утицала, да истакне мелодију са обојеном акордном хармонијом и да истакне поједине противне и споредне гласове, како би њен ритмички склоп још јаче испољили. Но ипак зато источњачко порекло те музике јавља се покрај свег тог у своме још увек битном хомофоном облику, који не трпи ништа друго поред себе, што не подлежи сасвим главној мелодији и у њој се не развија. Ово се лако доказати може с тога узрока, што је сва циганска музика импровизацијоног порекла, дело слободне маште. Па ако она и прими какав мотив или читав пучки напев, остаје у правој циганској музици тваралачка фантастичка моћ свирачева у његовом извођењу, украшавању и вариранју теме ипак меродавна и сваки други инструменат мора без икаква обзира да се влада према примашевој слободној фантазији.

Стога је по себи већ и разумљиво, што она много пута не одговара сувременим хармоничним појмовима. По природи својој оријенталској цигани не познаје потпуно хармонију, и ми имамо овде живи узор, како је могла да звони Грку његова музика за време страсних оргиских баханалија, које воде свој почетак из Азије. Ова нама непозната сенситивна енергија и еластичност лирама, цитрама и фламингама још у рукама сатировим давала је такве мелодије, које би ум заносиле, ипак за то дале човеку за обичан живот нечувену моћ да чује и схвати. Па ако би у овом хору инструмената са струном одјекнула и труба (или ма који Blasinstrument), као што су Грци из Азије пренели, то је он одмах прихваћао мелодију новог инструмента поред овог ромона од жица са још јачом извесношћу, као да му сваки од инстру-

менат а отвара нов свет представљања. И заиста сваки од њих представљао је свет за се; флаута, пиштаљка, рог припадаху разним животним регијонима и стању душевном, какво би им место одредило стање живота, потреба и стара практика. Он није скупљао заједно поједине инструменте и њине мелодије, јер оне њему беху беху ствари независне; и оно, што би по нашем модерном хармоничном слуху личило на какву вашарску музику, то беше њему (и при заоштреном осећању) веома шарен, страстан и пун живота свет, чије поједине партове уме он независне да одржи, као какве самосталне физиономије и облике. Зато је и разумљива она бурна запамљивост, праћена лармом од бубњева и таламбаса. Па ако сувремена циганска музика и не показује свој нехармоничан карактер у толикој мери, строги однос свих инструмената у пратњи према главној теми, а још мање и сувише слободно фантазирање, ако се свег тог ослободила или је бар потисла, показује ипак доста осетно своје оријенталско — хомофоно порекло и даје нам да слутимо, како су стари народи осећали. Овде потпуно избија на површину сва чулна страна тона и ритма у веома испољеном индивидуализму личног узбуђења. Ми видимо тако рећи, како се појављује природа у свој својој наготи лепоте; дејство музике на ове, природи подложне, народе могу се само тиме схватити; и оно, што нам се јавља како у старим тако у новим извешћима као бајка, то се овде може главом осетити. То вам је тако рећи путена — варварска страна музике, којој су некада и с времена на време Грци подлегали, и која је код Римљана неговања као самостална вештина до краја западне империје. Свете црквене мелодије, на против, имале су карактер своје потпуне, узвишене и одређене лепоте, а то нас одводи на нашу стазу, да истражимо материјал, из које је свештена грађевина наше тонске вештине подигнута, у којој ми видимо напослетку узвишен лик духа, што свет одржава, који подиже човека и у животу и при његовом кићењу и потреби к његовој бољој природи. Ту наилазимо ми на дубокоуман народ египатски.

(Свршиће се)

Позоришне вести

Песме из „Коштане“. Међу песмама, које се налазе у „Коштани“, има их три, које до данас нигде пису ни објављене.

Две сиротице. У недељу по подне даје је у народном позоришту „Две сиротице“ од д'Енерија и Кормона. Име француског писца д'Енерија добро је познато нашој публици. Његов „Дон Цезар од Базана“, „Стари каплар“, „Пут око земље“, „Мајчин благослов“ и „Две сиротице“*) одржали се и дан данји на нашем позор. репертоару, а добра посета публике међутим јамчи да се још за дуго неће са њ ни скидати. Не само код нас, већ и на већем броју осталих европских позорища дају се његови комади, нарочито у представама народ.

Ради објашњења. Лист „Српска Застава“ од неколико бројева на овамо радо се бави оперетским репертоаром народног позоришта. Она му негодује, и ако је ту скоро глорификовала у једном нарочитом чланку репертоар онога доба, које је и унело оперету у народно позориште. Али поред негодовања „Српска Застава“ је ставила себи задатак да тумачи стално текст „Позоришног Листа.“ Тако, када смо поводом приказа г. Јуришића казали, да се он истакао, „Застава“ је то разумела да смо га ми прокламовали, да је бољи од г-ђе Тодосићке и др.

Међутим „Српска Застава“ треба да зна, кад се говори о дебитанту као певачу, онда се узима у обзир његов успех у пе-

*) он их је написао уз сурадњу Диманоара Жил Верна, Лемоена и др.

ваљу, а тек у другом реду игра. Да ли се, дакле, г. Јуришић истакао као певач, о томе је ценила сама публика. Толико „Српској Застави!“

Бифе и посластичарница под закуп. Управа Краљ. Срп. Народ. Позоришта издаваће под закуп јавном усменом лицитацијом бифе и посластичарницу у Народном Позоришту на дан 22 Октобра ов. год. од 3 до 6 сахати по подне. Закуп ће важити на једну годину дана од 1 Новембра ове године до 1 Новембра идуће године. Лицитација ће се одржати у канцеларији благајне Народног Позоришта. Услови се могу видети код секретара Народ. Позоришта сваког дана од 8—12 сахата пре подне и од 2—6 сахата по подне.

Позивају се посластичари, који су вољни конкурисати на овој лицитацији, да изволе доћи поменутог дана. Из канцеларије Управе Краљ. Срп. Народ. Позоришта 17. октобра 1901. Број 1759.

Недељни репортоар. У уторак, 23 октобра о. г., *Госпођа с камелијама*, драма у пет чинова, од Ал. Дима Сина.

Српска и словенска позоришта

Криза у позоришту „Суза и Смех.“ У драмској трупи „Суза и смех“ у Софији наступила је озбиљна криза. Прве уметничке снаге бугарске г. г. Киров, Кирков, Кирчев, Ганчев, Попов и Сарафов, г-ђе Ганчев, Будевски и Игњатијев поднеле су министру просвете оставку, ако овај не одустане од ангажмана бившег члана исте трупе г. Радула Капели, са којим они не могу да се сложе.

Гинићево позориште у Мостару. У Мостар је стигло Гинићево путничко друштво, које намерава тамо неколико представа приредити у дворани српске црквене општине. Представе почиње „Балканском Царицом.“

„Вечита загонетка.“ Руска списатељка Ана Звијездић-Теси, која је позната са својих есеја и повела, написала је драму „Вечита загонетка“, у четири чина, која је приказана у Одеси. Руска критика прогносцира у њој велики таленат драматског писца. Исто дело приказиваће се и у Петрограду. Међутим Немац Лудвик Клипенбергер превео га је за немачко земаљско позориште у Прагу.

Драмске и музичке вести

— Из Беча јављају, да је тамо умро популарни писац Карл Вајс (Карлвајс) у 51. г., који је написао више позоришних комада за народ, а поред Рајмунда и Нестроја стекао лепо место у позоришној литератури. Нарочито су му познати „Мали човек“, „Груба кошуља“, „Ујка Тони“, и др. Последње покојниково дело приказивано је не давно у народном бечком позоришту; зове се „Нови Симсон“. Карлвајс био је виши железнички чиновник.

— У рајмундовом позоришту даје се ових дана „То није права љубав“, лакрдија од Лава Стајна, а у карловом позоришту ооерета Хенриска Рајнхарда „Мило девојче“; оба комада су новитети.

— Прошле среде навршило се педесет година, од како је Адолф Сонентал ступио на немачку позорницу. Своју каријеру одпочео је као Феб у „Звонару богородичине цркве“ 30 октобра 1851 год. по новом у Темишвару.

— У Инсбрушком позоришту гостује мис Халтон, па како је она имала говорити енглески, то се припремаху велике демонстрације. Интендант Ласка пре прве представе ступи на бину и обрати се публици и

рече, како је њему познато, да се припремају демонстрације противу мис Халтонове, но публика греши, јер она није Енглескиња већ Американка. Уметница напослетку није крива, што немачки језик није свуда уведен као позоришни језик. Говор Ласкин постигао је своје: г-ђицу Халтонову публика је одушевљено поздравила, кад се појавила у улози *Сан Ту.*

— Нама добро познати Јан Кубелик даје ових дана у Бечу концерат, на коме ће свирати Споров виолински концерат у облику сцене с песмом, од Лала симфонију еспањолу и Отела, фантазију од Ериста.

Листак

Да га сунце греје! Луј XIV затвори Волтера у Бастиљу. Једном се представљала нека Волтерова трагедија, која се краљу допадне, па нареди, да Волтера пусте. Кад Волтер дође пред краља, овај му рече: „Будите уверени, да ћу се од данас старати за Вас.“

„Молим Вас, сире“, одговори Волтер, „не брините се, јер кад год се Ваше Величанство бринуло за мене, сунце ме није грејало“.

Зашто? Питали некога артисту, (кога су често посећивали досадни гости и новинарски извештачи, па да би колико толико ослабио њину посету, утекао је на трећи спрат). „Али, драги господине, што баш на трећи спрат?“ — „Зато, што нема четвртог!“ одговорио је овај ладно.

Један разлог. „Како би било“, питала је паланачка Дездемона Отела из престонице, „кад ме Ви не би одмах удавили у постељи, него мало и по позорници вукли, пре но што ме убијете.“

„Шта Вас на то наводи?“ запита је изненађени Отело, који покушаваше, да проникне њену мисао, али без успеха.

„Знате, ја имам велику косу, па то би веома ефектно било, кад би се она повлачила за мном.“

ШКОЛА ИГРАЊА

првог реда

Поред редовног курса у ком поучавам само одабранију младеж, почећу предавања и у *ванредном курсу,* у који се могу уписати особе *само из отменијих кућа.*

Као једини код нас квалификовани учитељ у стању сам своје ученике обучити свему оном, што у моју струку спада а што друштвена правила прописују; с тога молим поштовану младеж, да се мојој настави повери, а ја им за успех јамчим. Школа се налази у засебном салону хотела „Српски Краљ“ на Калимегдану; часови су понедељником, средом и петком од 8—10 и по сах. у вече. Пријавити се може у трговини г. Влад. Благојевића у кнез Михајловој улици и *првога часа у петак 2. новембра* у самој школи.

Дајем и приватне часове по кућама и заводима, по потреби на немачком језику, музику имам своју. Моја кћи иде самном на часове и прати игру на глассвиру

за поверење моли
с одличним поштовањем
Светозар Радосављевић,
први и једини српски испитани учитељ играња

1 — 3

Краљевско Српско Народно Позориште

ПРЕДСТАВА 184 **У ПРЕТПЛАТИ 112**

У БЕОГРАДУ, У СУБОТУ 20 и НЕДЕЉУ 21. ОКТОБРА 1901.

Коштана

Комад из врањског живота у четири чина, с певањем, написао Борисав Станковић. (**Прерада**). Музика Фрање Покорног. — Редитељ г. **Динуловић**.

ЛИЦА:

Хаџи-Тома . . . . г. Тодоровић	Курта } циганини . . г. Спиридоновић
Стојан, син му . . г. М. Петровић	Ахмет } . . г. Јовановић
Арса, председник . . г. Милојевић	Ката, жена Томина . г-ђа Лугумерска
Митко, брат Арсин . г. И. Станојевић	Стана, кћи јој . . . г-ца Миљковићева
Марко, воденичар Томин . . . . . г. Д. Петровић	Васка, кћи Арсина . г-ца Петковићева
Полицаја, старешина над пандурима . . г. Станковић	Маца, жена Маркова г-ђа Јовановићка
Пандур . . . . . г. Болманац	Софка } Станине . г-ца Д. Поповићева
Кмет циганскн . . . г. Поповић	Коца } другарице . г-ђа Тодоровићка
Гркљан, циганин свирач . . . . . г. Стојчевић	Коштана, циганка певачица . . . . г-ђа Тодосићка
	Салче, мати јој . . г-ђа Руцовићка

Врањанци, Цигани, Циганке, Пандури.

Време, садашњост. — Први чин: у Врању, у Хаџи-Томиној кући. — Други чин: у Собини (крај Врања) у Хаџи-Томиној воденици. — Трећи чин: у Хаџи-Томиној кући, и Митковој. — Четврти чин: у циганској мâли.

ОРКЕСТАР

Капелник г. Покорни

1. Косово, увертира од Јенка. 2. **Краљица Драга**, мазур од Кубишта. 3. **Народни листови**, Српски потпори од Чижека. 4. **Лепа је зора**, песма од Јенка.

Каса је отворена од 9 до 11 пре подне, и у вече у 6½ сах.

ЦЕНА МЕСТА:

Ложа у партеру и првој галерији **12** динара; ложа у другој галерији **8** динара. — **У партеру**: фотеља **3** динара, паркет **2** динара, партер **1.50** дин. — **У првој галерији**: балкон **3** динара, седиште I реда **1.50** динара, седиште II реда **1.20** динара. — **У другој галерији**: балкон **1.50** динара, сва остала места по **1** динар. — **У трећој галерији**: сва места по **0.50** динара.

Почетак у 8 сахата, свршетак у 11.

Краљевско Српско Народно Позориште

ПРЕДСТАВА 185 **ДНЕВНА 45**

У БЕОГРАДУ, У НЕДЕЉУ 21. ОКТОВРА 1901.

Две сиротице

Драма у шест чинова и осам слика, с певањем, написали А. Д' Енери и Кормон, превео Сава Петровић. Музика од Д. Јенка. — Редитељ г. **Рајковић**

I. слика: „Две Сиротице". — II слика: „Пировање", у летњаку Бер-Ер. — III. слика: „Породична тајна". — IV. слика: „На пијаци Сен-Силпис". — V. слика: „Апријета". — VI. слика: „Сапнетријерска казионица". — VII. слика: „Луjза и Пјер". — VIII. слика: „Мати и кћи".

ЛИЦА:

Граф Линијер управитељ полиције	г. Л. Рајковић	Жак) Пјер)	њени синови г. Д. Петровић г. Поповић
Маркиз де Прел	г. Руцовић	Ла Флер	г. Д. Јовановић
Арман витез од Водреја	г. М. Петровић	Мартен, грађанин	г. Станковић
Граф де Мањи	г. Јовановић	Маријана	г-ца Јурковићева
Маркиз д'Естре	г. Спиридоновић	Флорета) оперске	г-ђа Павловићка
Доктор	г. Божовић	Јулија) певачице	г-ђа Тодоровићка
Дијана, графица Линијер	г-ђа Лугумерска	Женевјева пастојница	г-ђа Радуловићка
Апријета) сиротице	г-ђа Милојевићка	Маре, полицијски чиновник	г. Н. Динуловић
Луjза)	г-ца Миљковићева	Пикар, слуга Водрејев	г. Стојчевић
Фрошаровица, просјакиња	г-ђа Јовановићка	Слуга	г. Ковачевић

Гости, војници, слуге, грошићари, господа и госпође, сељаци, пијарице, робови и робиње. Догађа се у Паризу 1785 год.

ОРКЕСТАР

капелник г. Бинички

1. **Девојка прења**, увертира од Милера. — 2. **Estudiantina**, валцер од Валдтајфела. — 3. **Први удар срца**, гавата од Ајленберга. — 4. **Вила лутака**, кадрил од Бајера. — 5. **Souvenir d' Efferding**, интермецо од Хенапела.

ЦЕНЕ МЕСТА:

Ложа у партеру и у првој галерији 7 динара, ложа у другој галерији 5 динара. У партеру фотења 2 динара, 1,50, сва остала места по 1 динара. — У првој галерији: балкон 2 динара, сва остала места по један динар. — У другој галерији: балкон 1 динар, сва остала места по 0,50 — У трећој галерији: сва места по 0,25 дин.

Почетак у 2½ сахата, свршетак у 5.

Штампарија Светозара Николића, Обилићев венац бр. 2.